

Петро ВОЙТОВИЧ

Господь створив людину, щоб вона панувала у світі, щоб була вінцем творіння і представляла творіння перед Богом. Людина може відповідально панувати у світі лише тоді, коли слухає Бога та дотримується встановленого Ним порядку та визначеної Ним мети. Коли людина завдяки праці своїх рук та своїми здібностями відкриває таємниці природи та правильно порядкує у світі, то пізнає велич і присутність Бога-Творця. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», п.

Часто, ідучи вулицею, ми навіть не зауважуємо бруду та сміття, які стали для нас звичною річчю. Ми не звертаємо увагу, що сміття є повсюди: на вулицях, в парках, що забрудненими є річки, ліси та повітря. Та чи задавали ми собі запитання, хто це робить і навіщо? Якщо добре порозмірковувати над цим, то ми з легкістю знайдемо відповідь, та, на жаль, ця відповідь не буде втішною, бо це все робимо ми – християни.

Так, у своєму повсякденному житті ми часто чинимо різні прогрішення, якими йдемо проти волі Божої і часом ми можемо знайти цьому виправдання, але коли руйнуємо довкілля, яке є нашим спільним домом, то не усвідомлюємо, що зневажаємо Бога-Творця, Його Храм, який Він створив для нас. Проблема полягає не так в тому, що є сміття, проблема в самій особі, яка його після себе залишає. Як говориться у відомому вислові: «Чисто не там, де прибирають, а там, де не сміять». Для того, щоб відповісти на запитання, чому людина так чинить, потрібно заглянути всередину самої людини, в її душу. Якщо в середині людини є безлад, «не прибрано», життя людини і її побут є хаотичним. Якщо в її житті немає ніяких цінностей, то подібне буде і в її поведінці у світі. Тому розглянемо цей особовий вимір через призму соціальної психології та християнської духовності.

Психологи та соціологи про людину і довкілля

Останнім часом людина неабияк впливає на навколишнє середовище. Така діяльність її може бути як позитивною, так і негативною. Внаслідок діяльності людини планета Земля змінює свій вигляд: на місці родючих ланів постають пустелі, на місці мальовничих озер – болота, гористі місцевості перетворюються на рівнини, а на рівнинах виростають штучні гори відходів життєдіяльності чи виробництва. Через взаємодію людини і довкілля спрацьовує «ефект бумерангу», – людина завдає шкоди довкіллю, а довкілля, своєю чергою, «віддячується». Знищуючи довкілля, людство нищить і себе. У щоденному житті люди, зазвичай, не помічають наслідків своєї руйнівної для довкілля поведінки або не розуміють, що саме у їх звичайній поведінці є руйнівним та які наслідки можна очікувати від цього у майбутньому. Брак часу та поганий приклад інших, котрі завдають шкоди

довкіллю, можуть сприяти тому, що дії спрямуються не на користь оточуючому середовищу. Ми неохоче визнаємо, що наша особиста поведінка є однією з причин руйнування довкілля, якщо збитки, які нами завдані, не є очевидними. Дуже важливо знати, що очевидними ці збитки стають тоді, коли вже майже неможливо запобігти катастрофі.

Психологи ведуть мову про самосвідомість, або екологічну свідомість людини, її особисте ставлення до довкілля, які можуть цьому зарадити. Екологічна свідомість, перш за все, формується завдяки розвитку екологічного мислення. Суть екологічного мислення полягає у тому, що людина починає мислити категоріями, за допомогою яких будується система відносин «індивід-середовище», тобто цінує якість наших відносин з природою. Тоді людина починає усвідомлювати своє місце і роль в навколишньому середовищі. Та, на жаль, дуже часто люди починають турбуватися про збереження довкілля тоді, коли воно вже майже зруйноване, коли повітря стає сірим та набуває запаху нечистот, коли пересихають річки, гине риба та закриваються пляжі. Коли ж зовнішні ознаки екологічної проблеми зникають, то відразу ж зникає і активність людей, що була спрямована на її вирішення, хоча усім добре відомо: проблема не вирішена.

Вчення Церкви та обов'язки держави щодо довкілля

Вирішенням екологічних проблем займається не тільки окрема особистість, а також і держава. Вона має виконувати свою екологічну функцію, мета якої полягає у забезпеченні раціонального використання природних ресурсів, охороні навколишнього природного середовища, регулюванні природокористування, забезпеченні екологічної безпеки, оздоровленні і поліпшенні якості навколишнього середовища. Для цього мають бути створені відповідні органи, які відповідали б за екологічний стан.

Церква не може не реагувати на екологічну проблему. Вона наголошує і вчить, що недбайливе ставлення і нищення навколишнього середовища є гріхом. Так, у Катехизмі УГКЦ «Христос – наша Пасха» говориться:

«Людина, яка своєю діяльністю шкодить довкіллю – руйнує Боже творіння, невід'ємною частиною якого є вона сама. Вона грішить не лише стосовно творіння, а й стосовно самої себе та Бога. У цьому сенсі йдеться про екологічний гріх, який полягає в безвідповідальній поведінці людини стосовно Божого творіння. Цей гріх є важким злочином проти життя сучасної цивілізації та життя майбутніх поколінь» .

Господь дав людям владу панувати у світі, його впорядковувати, але це не означає, що вона має свавільно його собі підпорядковувати та експлуатувати. На жаль, у наш час люди саме так розуміють своє покликання преображувати світ. Але ця влада, дана на початку людині, влада якою людина мала панувати над землею, обертається проти неї самої. Ми часом не зауважуємо, чому у світі трапляється стільки катаклізмів, від яких гине дуже багато людей. Чи не через недбайливу діяльність людини? Через нерозумне втручання її у природу нам доводиться сплачувати «велике мито». Це мито вимірюється кількістю недожитих наших літ. Якщо ставлення до землі, вод, повітря, навколишнього середовища триватиме й надалі без істотних змін, то так ми вкорочуватимемо вік людей наступного покоління. Недарма папа Іван-Павло II у Апостольському посланні *Ecclesia in America* ставить безрозсудне руйнування природи (екологічний гріх) на один рівень із гріхами, що кличуть про помсту до неба. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), у Європейському регіоні кожна п'ята смерть зумовлена хворобами, пов'язаними зі станом навколишнього середовища, 24% всіх захворювань серед дорослих та 33% дитячих хворіб спричинені екологічним фактором, тобто неналежним

станом повітря, води та продуктів харчування .

Саме в цьому полягає екологічний гріх – в безрозсудному руйнуванні природи, недбайливому ставленні до її благ, що є даром Божим. За собою це тягне зневагу Бога-Творця, та всього Його творіння, отже, й інших людей також.

Прочитавши це, нам варто задуматись, чи потрібно й надалі нищити навколишнє середовище, недбайливо ставитися до природи і її ресурсів. Чи хочемо ми, щоб наші діти жили в засмічених містах, відпочивали на берегах забруднених рік і дихали рудним пилом та газом?! Мабуть, ні...

Петро ВОЙТОВИЧ Екологічна криза і моральна... Яка з них настає першою? //СЛОВО № 3 (51) 2012, с.13-14